

A POSTHUMUS SZEMÉLYISÉGI ÉRTÉKEK VÉDELMEÉNEK EGYES ASPEKTUSAIRÓL

A kiváló jogászprofesszor *Szászy István* szerint a Mindenség, amelyben élünk, két nagy világból áll: a tények és az értékek világából. A tény téridőbeli, okozatosan szükségszerű és érzékelhető valami. Ezért tapasztalat tárgya. Az érték ezzel szemben nem téridőbeli, nincs alávetve az okozatosság törvényeinek, nem érzékelhető. Ezért tapasztalat tárgya nem lehet. A tény létezik, az érték nem létezik, hanem érvényes. *Szászy* felosztása alapján a jog nem sorolható kizárólagosan egyik világba sem, hanem értékes valóság, az idealitásnak és a realitásnak kapcsolata.¹ Jelen tanulmányban foglalt gondolatok, egyes következtetések sem nélkülözik az idealizmust. A kegyelet, a személyiségi értékek posthumus védelme lényegi jellemzői okán sok esetben igényli az érzékeny hozzáállást, s ez az, ami idealista színezetet kölcsönöz az olvasásra kerülő egyes megállapításoknak.

Balás P. Elemér tollából származó meghatározó jelentőségű fejezetben megfogalmazott gondolatok szerint az elhunyt ember személyisége az igazi erkölcsi személy. Mert bár a személyiség hordozója rendszerint az egyén, de ez a viszony nem kizárólagos, a személyiség, mint negatívum, mint a külvilág tagadása, a halál után is aktuális lehet, s **ennyiben a személyiség joga a halál után is gyakorolható.**²

Figyelemmel lényegi mondanivalónkra a személyiség lénytani, ontológiai fogalmára fókuszáló jelentését tekintettük kiindulópontunknak, mely *Grosschmidt Béni* fogalom-meghatározása szerint a személyiség belső, immanens tulajdonságára utal, amely minden külső tényezőtől, így a jogtól is független, „a priori” érték, amely önmagában létezik. S ettől már csak egyetlen vékony gondolatfonal választja el azt a megállapítást, miszerint ez az önállóan létező személyiség érvényesülést kíván az érintett személy halála után is.

A tanulmány témaválasztása több, releváns körülmény együtthatásán alapszik. *Sólyom László* szavaival élve, **amilyen a veszély, olyannak kell lennie a védekezésnek.**³ S ez a veszély jelentős változáson ment keresztül az utóbbi néhány évtizedben. A második világháborút követően a szemé-

lyiségi jogok új fellendülése volt érezhető. A személyiségi jogot ért sérelemmel szembeni önvédelem lehetőségei széleskörűvé váltak. Egyrésztől csökkentek azok a közösségek, melyeket nem jogi norma tartott össze, illetve maguk a jogi normák is kevesebb jelentőséggel bírtak, másrésztől a személyiségi jogsérelemek más formát öltöttek, a személyes sértések helyett, a személytelen technikai fenyegetettség váltotta fel.

Sólyom László által alkalmazott kifejezést kissé átfogalmazva megállapítható, hogy az információs társadalom a személyiségi jogok legújabb fellendülését hozta, mely időben egy sajtótermék címlapjának megjelenéséhez köthető: A Time magazin 1982-ben a számítógépnek adományozta az 'Év embere' díjat. Véleményünk szerint a számítógép, internet megjelenése, elterjedése jelenti az újabb mérföldkövet a személyiségi jogok fejlődése során. Az információs társadalom fejlődése újabb változást, és az esetek egy részében a személyiségi jog negatív előjelű fellendülését eredményezte. Az internet alapú információcseré még személytelenebbé tette a személyiségi jogsértéseket, növelte a jogsértő és a sérelmet szenvedett személy közötti távolságot, még inkább eltolta az erőegyensúlyt. Miután a fenyegetettség tartalma lényegesen megváltozott, ez a védekezésben is új tendenciákat kellett, és kell, hogy életre hívjon.

A veszélynek a hétköznapi szintjén való megjelenése sajnos mindannyiunk számára egyértelmű. Elég csupán azokra a sajtóhíradásokra gondolnunk, amelyek az ábrázolt személyt haláltusája során, az összetört autóban félholtan, vagy éppen halottas ágyán jelenítik meg.⁴

A védekezés új tendenciái egyrésztől megjelentek az ítélezési, jogalkalmazási gyakorlatban, illetve az új Polgári Törvénykönyv kodifikációs munkálatában is. Az új Polgári Törvénykönyv Tervezete 'átírta' a személyhez fűződő jogok Ptk-beli katalógusát, a magánszféra tiszteletben tartásához való jog kodifikálásával jelentős eredményt elérve, s az egész kodifikációs munkára – véleményünk szerint – a koronát a sérelemdíj, mint a személyhez fűződő jogok megsértésének szubjektív alapú pénzbeli elégtétellel történő közvetett kompenzációjának a bevezetése tette fel.

A személyiségi értékek posthumus védelmének igénye megannyi kérdést, arra adandó választ fogalmaz meg. A jelenleg hatályos Polgári Törvénykönyvben, illetve a Tervezetben a kegyeleti jog teljes körű védelme „csupán benne rejlik (ezért „rejtély”) és megkérdőjelezhető; a védelem esetenként értelmezhető.”⁵ Jelen tanulmány alapjául szolgáló előadás céljává így a rejtélyek megoldása, a kérdések feloldása vált.

Az előadás a doktori értekezésben felvetett gondolatok továbbfolytatását, s némely esetben átírását, átértékelését foglalta magában. A posthumus személyiségi értékek védelmén belül csupán a kegyeleti jogra, s annak is három kérdéskörére fókuszált: nevezetesen a kegyeleti jog, a kegyeleti

jogosultak személyi körének meghatározása, továbbá annak vizsgálata, hogy a kegyeleti jog sérelme eredményezheti-e dogmatikai megfontolásokból nem vagyoni kártérítés megítélését.

1. Mit értünk kegyelet(i jog) alatt?

A kérdés-feltevés megfogalmazása magában rejti azt a sokszor ellentmondásos helyzetet teremtő tény, miszerint sok esetben keveredni látszik, illetve keveredik egymással a jogirodalomban, illetve a tényleges jogalkalmazási gyakorlatban a kegyelet és a kegyeleti jog fogalma. A kegyelet tágabb spektrumú, többféle (így különösen pszichológiai, történelmi, filozófiai, etikai stb.) szempontból megközelíthető, míg a kegyeleti jog ennek az „érzésnek” a jogi „vetületét” jelenti.

Vannak olyan kötelezettségek is, melyek évszázados „történelmük” során az erkölcsi kötelezettség „kategóriájából” kilépve jogi kötelezettséggé alakultak át. E körbe tartoznak az elhunyt eltemetetésével kapcsolatos kötelezettségek, melyeket ugyancsak a kegyeleti jog körébe tartozó kötelezettségek között említünk.

A kegyeleti jog abszolút szerkezetű jogviszony, melynek tényleges tartalmát leginkább egyes részjogosultságainak megjelölése által tudunk meghatározni:

Petrik Ferenc szerint a kegyelet a polgári jogi személyiségvédelem sajátos jogintézménye, amely szorosan kapcsolódik a halálhoz, a végtisztesség megadását és a halott földi maradványainak a tiszteletben tartását követeli meg. Meghatározása szerint ide tartozik a holttest sorsa, a temetés módjának és módozatainak a meghatározása, a temetési szertartás, a sírhelyre, a síremlékekre és egyéb sírtartozékokra vonatkozó rendelkezés és jogvédelem, továbbá védekezés az elhalt emlékért sértő magatartás ellen.⁶

Törő Károly is felsorolja az egyes részjogosultságokat, illetve részkötelezettségeket, melyek között legfontosabb kegyeleti jogosultságnak a halott eltemetetésének jogosultságát tekinti. E jogosultság körébe rendeli az eltemetéssel közvetlenül összefüggő tevékenységeket: a.) az eltemetés helyének és módjának, a sírhelynek, a koporsónak és kellékeinek, a síremléknek, vagy egyéb sírmegjelölésnek a megválasztása; b.) a koporsóba helyezés, a ravatalozás, a halottszállítás iránti intézkedés; c.) a sírhelyhasználat biztosítása és meghosszabbítása (megújítása); d.) a temetési szertartás és a temetés lebonyolítása; e.) a sír és a síremlék díszítése és rendben tartása; f.) a holttest (holttestmaradvány) áthelyezése más sírba.⁷

A fogalom-meghatározásokból jól láthatóan a kegyeleti jog magában foglalja egyrészt a halott eltemetetésének jogosultságát és az ahhoz kapcsolódó „mellékjogosultságokat”, valamint az elhunyt emlékének magánjogi eszközök útján megvalósuló védelmét.

A tanulmányban vizsgálat tárgyává tett kérdések átláthatóbb, dogmatikai szempontokból megalapozottabb megválaszolása érdekében fontosnak tartottuk a kegyeleti jog intézményét az egyes részjogosultságok figyelembe vétele okán két, önállóan értelmezhető részterületre bontani: az általános és különös kegyeleti jogra. *Általános kegyeleti jog* alatt értjük az elhunyt emlékének megőrzéséhez fűződő jogot, míg *különös kegyeleti jog* alatt a végtisztesség megadását és az ahhoz kapcsolódó, fentebb jelzett részjogosultságokat magában foglaló jogot értjük.

A jogirodalomban uralkodni látszó fogalom-meghatározás szerint a kegyeleti jog az elhunyt emlékéhez kapcsolódó jog,⁸ mely a helyes értelmezés szerint magában foglalja a személynek a halála után mások, a ma élők tudatában tükröződő, továbbélő személyiségi értékeit.⁹ Fogalom-meghatározásunk szerint ezt a tartalmat foglalja magában az általános kegyeleti jog.

2. A kegyeleti jog sajátos összetevői okán az alapvető kérdés mindig az, hogy „vajon ki élje, ki érvényesítse azt”? (Boytha György)¹⁰

A jogirodalomban használt általános és különös kegyeleti jogosult terminológiát (Törő, Petrik) fenntartva, az ott értelmezett személyi kört lényegesen módosítva határozzuk meg a kegyeleti jogosultak körét.

Általános kegyeleti jogosult

Általános kegyeleti jogosult alatt azokat a személyeket értjük, akik a jogszabályi környezet figyelembevételével az elhunyt személyéhez kapcsolódó emlékezés védelmére hivatottak, jogosultak (és kötelezettek érték-felfogásunk szerint).

Törő és Petrik felfogása szerint – ezzel szemben – általános kegyeleti jogosult az, aki valamilyen emlékképet hordoz tudatában az elhunytól. Az általános kegyeleti jogosultságot megalapozhatja történelmi esemény, valamely népcsoporthoz, felekezethez, csoportozhoz tartozás ténye, vagy bármely, az elhunythoz kapcsolódó emlékkép megőrzésére alkalmas viszony megléte.

Ez a meghatározás alkalmas arra, hogy a fentebb megjelölt kegyeleti jog fogalmának kitöltésével az általános kegyeleti jogosultak egyik körének meghatározásául szolgáljon.

Az általános kegyeleti jogosultak meghatározása

a. A fentebb megjelölt fogalom-meghatározás magában foglalja annak lehetőségét is, hogy az általános kegyeleti jogosult személye a jogsérelem

következtében konkrétan nem felismerhető, vagy a személyek nagyobb köré érinti.

Ezen jogosulti kör keresetindítási jogosultsága sajnos korántsem egyértelmű. A nehézséget az jelenti, hogy bár a jogirodalom konkrétan nevesíti őket, arra azonban nem keresi és nem ad választ, hogy jogosultságukat miként, milyen körülmények között gyakorolhatják, s egyáltalán általános kegyeleti jogosultként biztosított-e számukra kegyeleti joguk érvényesítésének lehetősége, joga.

A jogsérelem esetén felléphet az ügyész, de – a jelenleg hatályos rendelkezések szerint – csak szűkített körben, vagyis abban az esetben, ha a jogsértő magatartás a közérdeket és az elhunyt jóhírnevét egyaránt sérti. Ebben a szabályozásban rejlő aggályokat felismerve a Tervezet kiterjeszteni szándékozik az ügyészi keresetindítás jogalapját.

Amennyiben a jogsértő magatartás többek kegyeleti jogának sérelmét jelenti, úgy felmerül a – sajtóhelyreigazítási per megindításának feltételei kapcsán meghozott – Legfelsőbb Bíróság PK 13. számú állásfoglalásának alkalmazása is. Az állásfoglalás indokolása szerint „lehetséges az (...), hogy a sajtóközlemény név szerint vagy név nélkül határozatlan, burkolt utalásaival, bizonytalan megjelölésével többeket is sért. Ilyen esetben az érintett személyek közül bárki kérhet helyreigazítást, de csak a saját nevében, és a helyreigazítás tartalma is csupán annak a személyére korlátozódhat, aki igényt érvényesített. Következik ez abból, hogy a sajtóhelyreigazítás személyiségvédelmi eszköz, ezért csak azoknak a tényállításoknak, tényközlésnek a helyreigazítását lehetőséget kérní, amelyek az igényt érvényesítő fél személyére vonatkoznak.¹¹”

Ezen, sajtóhelyreigazítási eljárás kapcsán megjelölt szabályok általános kegyeleti jogsérelem esetén való alkalmazását lehetővé teszi a szabályokat valamennyi személyiségi jogi perre kiterjesztő bírósági jogalkalmazási gyakorlat.

b. Általános kegyeleti jogosultnak tekintjük továbbá a Polgári Törvénykönyvben megjelölt személyeket, így az elhunyt személy hozzátartozóját, a végrendeleti juttatásban részesített személyt, valamint ha a meghalt személy jóhírnevét sértő magatartás közérdekebe ütközik, úgy az ügyészt. (Megjegyezzük, hogy Törő és Petrik ezen személyi kört már különös kegyeleti jogosultként nevesíti.)

Ezt a jogosulti kört egészítjük ki a szerző személyhez fűződő jogainak védelmére, annak halála után a védelmi időn belül fellépésre jogosult személlyel, vagyis azzal, akit a szerző irodalmi, tudományos, vagy művészi hagyatékának gondozásával megbízott, illetve – ilyennek hiányában, vagy ha a megbízott nem intézkedik – azzal, aki a szerzői vagyoni jogokat öröklési jogcímen megszerezte.¹²

Az általános kegyeleti jogosultak igényérvényesítési joga körében fontos előrelépésként értékeljük az új Ptk. Tervezetének ezirányú rendelkezéseit. Az új Ptk. Tervezete szerint: 2:122. § (Kegyeleti jog) (1) bek.: „Meghalt személy emlékének megsértése miatt bírósághoz fordulhat a hozzátartozó, az, akit az elhunyt végrendeleti juttatásban részesített, az ügyész és a közérdek sérelme esetén a törvényben meghatározott más szervezet.”

Ez a tervezeti tartalom lehetővé teszi az általános kegyeleti jogosultak név szerint fel nem ismerhető, nagyobb számának kegyeleti jogi sérelme esetén az ügyészi fellépést. Az ügyész tehát (méltánylást érdemlő) magánérdek sérelem esetén is eljárhat.

A Tervezet szövege és indokolása azt sugallja, hogy az ügyész akkor járhat el, ha a kegyeleti jog sérelme (méltányolható) magánérdeket sért, a magatartás a személyek tágabb, előre meg nem határozható körének személyhez fűződő jogát sérti. Az ügyészi perindítás lehetőségét nem csupán a közérdek sérelmére szorítja.

c. Míg Törő és Petrik a különös kegyeleti jogosulti kör meghatározását a kegyeleti jog egyes részjogosultságaihoz (így különösen a végtisztesség megadásának jogához, az elhunyt emlékéhez kapcsolódó joghoz) köti, addig a kegyeleti jog általunk meghatározott részjogosultságai felosztásában különös kegyeleti jogosultnak azokat a személyeket tekintjük, akiknek jogosultsága a végtisztesség megadásához kapcsolódik.

Ezt a személyi kört a temetőkről és a temetkezésről szóló 1999. évi XLIII. tv. jelöli meg. A benne foglalt jogszabályi rendelkezés alapján az elhalt személy eltemetésének módjáról és helyéről elsősorban az köteles gondoskodni,

- aki a temetést szerződésben vállalta,
- akit arra az elhunyt végrendelete kötelez,
- végintézkedés hiányában az elhunyt elhalálózása előtt vele együtt élő házastársa,
- az elhunyt egyéb közeli hozzátartozója a törvényes öröklés rendje szerint.

Amennyiben temetésre kötelezett személy nincs, ismeretlen helyen tartózkodik, vagy a kötelezettségét nem teljesíti, a temetésről az elhalálózás helye szerint illetékes települési önkormányzat (fővárosban a kerületi önkormányzat) – jogszabályban meghatározott határidőn belül – gondoskodik.

3. A jogsértés esetén alkalmazható jogkövetkezmények

A kegyeleti jog megsértése esetén a jogosult a Polgári Törvénykönyvben

megjelölt jogkövetkezményeket érvényesítheti. A következetes bírósági jogalkalmazási gyakorlat megjelöl néhány esetet, amikor a jogkövetkezmények alkalmazásakor különös körülményekkel kell eljárni, így fokozottabb figyelmet kell szentelni az alkalmazandó jogkövetkezmény megválasztására akkor, ha a kegyeleti jog megsértése sírhely-használattal van összefüggésben. Az e körben kialakult ítélkezési gyakorlat szerint csak kivételesen kerülhet sor az eredeti állapot helyreállítására, hiszen ezen jogkövetkezmény alkalmazása további kegyeleti jog, illetve személyhez fűződő jogsértések alapjául szolgálhat.

A kegyeleti jognak, illetve a kegyeleti jogsértésnek a jelenleg hatályos Polgári Törvénykönyvbeli elhelyezkedéséből sérelem bekövetkezte esetére az a jogalkalmazási gyakorlatban is jelentkező jogkövetkezmény ered, miszerint a jogosult nem vagyoni kártérítés iránti igényt is érvényesíthet. A közzétett bírósági döntések között elsősorban a temetés méltatlan körülmények között történt lebonyolítása esetén találkozhatunk megítélt nem vagyoni kártérítéssel.

A Tervezet indokolása szerint a kegyeleti jogosultak jogséremlének szoros kapcsolódása az elhunyt személyhez, és általában a kegyeleti jog célja nem egyeztethető össze bizonyos vagyoni jellegű polgári jogi igények érvényesítésével. Ezért a Tervezet kimondja, hogy kegyeleti jog megsértése esetén sérelemdíj nem jár.

A Tervezet ugyanakkor azt is megjegyzi, hogy nem vezet méltányos eredményre az sem, ha a jogsértő a meghalt személy emlékének és a kegyeleti jognak a megsértésével szerzett vagyoni előnyt megtarthatja, ezért annak elvonását kegyeleti jog megsértése esetén is lehetővé teszi. Ezt a jogot, azonban csak az örökösöknek biztosítja.¹³

A sérelemdíj Tervezet által szándékolt rendeltetése, valamint a jogösszehasonlító szempontok felvetik a sérelemdíj kegyeleti jog megsértése esetén való érvényesítése elvetésével szembeni kételkedő gondolatokat:

– Véleményünk szerint az általános kegyeleti jog, vagyis az elhunyt emléke védelmének sérelme öleli fel azokat a magatartásokat, amelyek a kodifikációs főbizottság fókuszában álltak, s részint ez is eredményezhette a sérelemdíj meg nem ítéltetőségével kapcsolatos megállapítást.

– A Tervezet indokolása szerint „a kegyeleti jog a túlélők saját személyiségi joga, amely halottjuk emlékének megőrzéséhez fűződik.¹⁴” Ez a megállapítás joggal veti fel azt a kérdést, hogy a túlélő saját személyiségi joga megsértése esetére miért nem követelhet sérelemdíjat? Hiszen ha a sérelemdíj a személyhez fűződő jogok megsértésének szankciója, akkor a kegyeleti jog sérelme esetén is érvényesíthetőnek kellene lennie.

A sérelemdíj/nem vagyoni kártérítés (a német és osztrák jogirodalomban a fájdalomdíj) megítélhetőségével szemben a legtöbben azt az érvet hoz-

zák/hozták fel, hogy a jogosult azért nem igényelhet, mert személyiségi jogsérelem nem is érte. A Tervezeti indokolás tartalma alapján ez a megállapítás megdölni látszik.

Magunk részéről fontosnak tartjuk, hogy az elhunyt személyiségi értékei annak halála után is védelemben részesüljenek. Nem lehet teret engedni olyan jogalkalmazási gyakorlatnak, amely tényleges, a jövőbeni jogsértésektől visszatartó erővel bíró jogkövetkezmények nélkül hagyja a kegyeleti jogsértéseket. Szorgalmazzuk a sérelemdíj érvényesíthetőségének megengedését is a kegyeleti jog megsértését jelentő esetekben.

A már jelzett jogalkalmazási gyakorlatra is figyelemmel egyetlen kompromisszumos megoldás lehetséges a fentebb megjelölt általános és kegyeleti jog figyelembe vétele mellett. Véleményünk szerint kielégítő megoldást jelenthetne, ha az általános kegyeleti jog sérelme esetén elvetjük a sérelemdíj megítélésének lehetőségét figyelemmel a parttalan keresetindításokra. A különös kegyeleti jogsérelemek esetén lehetőség nyílna sérelem díj érvényesítésére azzal, hogy a különös kegyeleti jog sérelme esetén – annak természete okán – nem beszélhetünk elért vagyoni előnyről, így annak átengedhetőségéről sem.

Összegző gondolatok

Miként a konferenciának, így a tanulmány alapjául szolgáló előadásnak is célja az egyetemi oktatót foglalkoztató gondolatok, kutatásai irányának bemutatása volt. Jelen tanulmány sem vállalkozott másra, mint bemutatni azon kérdéseket, melyek elemzése és megválaszolása a posthumus személyiségi értékekkel (is) foglalkozó kutató vizsgálódásainak körébe tartozik. A kutatási terület – a személyiségi jogok védelme – megannyi számos meglepetést tartogat, s ez azzal magyarázható, hogy még mindig nehéz a személyiségi jog dologi jogról való leválása ellenére a két jogterület pontos elhatárolása. A gyakorlatban, illetve a jogelméletben felmerülő kérdések megválaszolásának nehézségét éppen az jelenti, hogy nehezünkre esik, némely esetben képtelenek vagyunk a dologi jogi jellemzőktől való eltávolodásra. A kutakodó, érdeklődő jogász helyzetét pedig egyre jobban nehezítik az érzelmekre ható körülményekről való elhatárolódás követelményei.

Ezek a megállapítások a kegyeleti jog területén végzett vizsgálódásokra is helytállóak. A jelenleg hatályos Polgári Törvénykönyv – kevés kivételtől eltekintve – bír azokkal a jogszabályi rendelkezési tartalmakkal, melyek elégtételt jelenthetnek a sérelmet szenvedett fél számára, így a kegyeleti jogosult élhet valamennyi, a Ptk-ban konkrétan megjelölt jogkövetkezmény alkalmazásával, nem vagyoni kártérítés iránti igényét is érvényesítheti. Az új Polgári Törvénykönyv Tervezete – a személyhez fűződő jogok területén

észlelt fontos és előremutató tartalma mellett – kiterjeszti a kegyeleti jogosultak körét, az ügyészi keresetindítás lehetőség, ugyanakkor kimondja azt is, hogy kegyeleti jog sérelme esetén sérelemdíj nem ítélhető meg. Ez utóbbi tartalom véleményünk szerint nem szolgálja a személyiségi értékek teljes körű posthumus védelmét. Ahhoz azonban, hogy az egyes kérdéseket megvizsgáljuk pontos tartalommal kellett ellátni a kegyeleti jogosultság fogalmát, s tettük ezt az általános és különös kegyeleti jog, illetve jogosultság fogalmának megalkotásával és tartalmának meghatározásával.

Célunk a posthumus személyiségi értékek minél pontosabb, teljesebb és összehangoltabb védelmének elérése. Az új Polgári Törvénykönyv Tervezete részben eleget tesz ezeknek a kívánalmaknak részben nem. Reményeink szerint a német fájdalomdíjhoz hasonló jogintézményi jellemzőkkel bíró sérelemdíjat bevezető Tervezet, illetve a Tervezetben jelzett tartalommal hatályba lépő új Polgári Törvénykönyv alapján megnyíló jogalkalmazási gyakorlat arra az útra lép, melyet a célunkat megvalósító német jogalkalmazási gyakorlat kövezett ki.

Jegyzetek

1 Szász István: A magyar magánjog általános része – Különös tekintettel a külföldi magánjogi rendszerekre I. kötet, Egyetemi Nyomda, Budapest, 1947. 1.

2 Balás P. Elemér: Személyiségi jog, in: Szladits Károly által főszerkesztett Magyar Magánjog, Első kötet, Általános rész, Személyi Jog, Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1941. 632.

3 Sólyom László: A személyiségi jogok elmélete, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1983., 318.

4 Sajnos ezek a szenzáció-, és sok esetben pénzhajhász jogsértések nem teljesen új keletűek. Éppen Bismarck kancellár halottas ágyán készült felvételek voltak azok, amelyek elindították az általános személyiségi jog posthumus védelmének fonalát a német jogban. Bővebben: Görög Márta: Az általános személyiségi jog posthumus védelme a német joggyakorlatban. Európai Jog 4/2002.,22-26.

5 Az idézet Boytha György know-how-val összefüggésben írt tanulmányából. Boytha György: Reflexiók dr. Bobrowszky Jenő „Rejtélyek és fortélyok” című tanulmányához., Polgári Jogi Kodifikáció, VIII. évfolyam 5. szám, 25.

6 Petrik Ferenc: A személyiség jogi védelme, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1992. 211.

7 Törő Károly: Kegyeleti jog, Jogtudományi Közlöny, 1972. évf. áprilisi szám, 165.

8 BH 1984. 352. II.; BH 1996. 250.

9 Balás P. Elemér: Személyiségi jog, Szladits Károly által főszerkesztett Magyar Magánjog, Első kötet, Általános rész, Harmadik fejezet, Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1941., 625.

10 Idézet Boytha György Professor Úrral folytatott beszélgetésből (2006)

11 PK 13. szám – A sajtóhelyreigazítási per indításának feltételei

12 A szerzői jogról szóló 1999. LXXVI. törvény 14. § (1) bek.

13 Az új Polgári Törvénykönyv Tervezete, 156.

14 Az új Polgári Törvénykönyv Tervezete, 157.

X 137713